

شته‌های زیان آور گندم

شته‌های زیان آور غلات از آفات درجه دوم مزارع غلات به شمار می‌آیند. در بعضی سال‌ها جمعیت و خسارت برخی از گونه‌ها (خصوصاً شته روسی گندم) افزایش یافته و خسارت قابل توجهی به مزارع گندم و جو وارد می‌کنند. طبق گزارش سازمان حفظ نباتات سطح مبارزه شیمیایی با شته‌های غلات در سال ۱۳۷۹ حدود ۱۷۰۰۰ هکتار بوده است که عمدتاً برای کنترل شته روسی گندم صورت گرفته است. شته‌های زیان آور غلات را از نظر محل فعالیت بر روی گیاه به دو گروه تقسیم می‌شوند:

الف) شته‌هایی که روی ریشه گندم و جو فعالیت می‌کنند و اهمیت اقتصادی ندارند.

ب) شته‌هایی که روی اندام‌های هوایی گیاه فعالیت می‌کنند و اهمیت اقتصادی آنها بیشتر از گروه اول است.

این شته‌ها علاوه بر خسارت مستقیمی که دارند، ناقل برخی از بیماری‌های ویروسی گندم و جو نیز به شمار می‌آیند. از گروه اول ۲ گونه کم‌اهمیت و از گروه دوم ۶ گونه که دارای اهمیت بیشتری هستند، به شرح زیر معرفی می‌شوند.

شته‌های زیان آور غلات

Diuraphis noxia شته روسی گندم

(Aphididae, Homoptera)

این شته از سراسر ایران به غیر از حاشیة شمالی کشور و منطقه مغان جمع آوری شده است. در سال های اخیر خسارت اقتصادی آن از استان های فارس، همدان، اصفهان، کرمانمرکزی، خراسان، تهران، یزد، سیستان و بلوچستان، کرمانشاه و لرستان گزارش شده است.

در سال ۱۳۷۲-۷۳ به طور غیر منتظره ای جمعیت آن به همراه *Rhopalosiphum padi* در استان فارس افزایش یافته و خسارت زیادی به وجود آورده است. برگ‌های آلوده به این شته در امتداد طولی خود تاخورده و قرمز تا ارغوانی رنگ می شوند. میزبان های آلوده به این شته در برابر سرما حساس می شوند.

این شته زمستان را روی علف‌های هرز میزبان در حاشیة مزارع به سر برده و در پائیز با سبز شدن محصول روی گندم و جو می روند. شته روسی در مقایسه با دیگر شته‌های غلات به

سرما مقاوم تر است و چنانچه درجه حرارت تا حد ۵ درجه سانتی گراد هم کاهش یابد قادر به تولید مثل هست، در صورتیکه این وضعیت در سایر شته‌های غلات به چشم نمی‌خورد.

خسارت شته روسی

این شته در سال‌هایی که در پائیز و زمستان درجه حرارت مساعد (بالاتر از صفر) و بارندگی کم باشد تولید مثل آن افزایش یافته و طغیان می‌کند.

شته سبز یولاف *Sitobium avenae*

(Aphididae, Homoptera)

این شته نیز در اکثر مناطق کشور از روی گندمیان جمع آوری شده است و گندم، جو و یولاف از میزبان‌های مهم آن به شمار می‌آیند. در مناطق شمالی کشور و مغان جمعیت آن همیشه چشمگیر است. این شته معمولاً با دیگر گونه‌های مهم شته‌های غلات به غیر از شته

روسی گندم همراه است و اهمیت اقتصادی زیادی دارد. برخلاف شته روسی گندم بارندگی و رطوبت برای تکثیر و افزایش جمعیت آن مناسب است.

نمایی از شته سبز یولاف

نمایی از خسارت شته سبز یولاف

Rhopalosiphum maidis

این شته نیز در اکثر مناطق کشور وجود دارد. میزبان آن گندمیان مختلف است و بیشتر روی جو فعالیت دارد.

جمعیت های خسارت زایی از آن به همراه شته روسی گندم و یا دیگر شته های غلات مشاهده شده است.

Rhopalosiphum Padi

(Homoptera ,Aphididae)

این شته در اکثر مناطق ایران روی گندمیان مختلف جمع آوری شده است و به همراه شته روسی گندم و یا مخلوط با دیگر شته های غلات جمعیت های خسارت زای آن مشاهده شده است.

مدیریت تلفیقی شته‌های زیان آور غلات

در بین شکارگرهای شته‌های غلات گونه‌های مختلفی از جنس‌های *Coccinella*، *Adalia*، *Hippodamia*، *Scymnus* از خانواده *Coccinellidae* جمع آوری و شناسایی شده‌اند که در کاهش جمعیت شته‌های غلات نقش موثری دارند. در بین بالتوری‌های خانواده *Chrysopidae* گونه‌هایی از جنس *Chrysoperla* خصوصاً *carnea* در کنترل طبیعی شته‌های غلات اهمیت دارند. لارو گونه‌های مختلفی از

مگس‌های *Syrphidae* از شکارگرهای خوب شته‌های غلات به شمار می‌آیند. گونه‌هایی از عنکبوت‌های شکارگر این شته‌ها نیز شناسایی شده‌اند.

در بین زنبورهای پارازیتوئید شته‌های غلات گونه‌هایی از جنس *Aphelinus* از خانواده *Aphelinidae* و گونه‌هایی از جنس‌های *Aphidius*، *Diaertiella*، *Ephedrus*، *Lysiphlebus* و *Praon* جمع آوری و شناسایی شده‌اند.

استفاده از ارقام مقاوم یکی از بهترین روش‌های کنترل شته‌های غلات خصوصاً شته روسی گندم است. ارزیابی دقیق میزان خسارت و تعیین سطح زیان اقتصادی شته‌های غلات خصوصاً شته روسی گندم یکی از نیازهای اساسی برای مدیریت کنترل آنها است و لازم است بررسی‌های دقیقی در این خصوص صورت بگیرد. آلودگی مزارع غلات به شته روسی گندم از حاشیه مزارع شروع می‌شود و شبکه‌های مراقبت می‌بایست با بازدیدهای منظم این مزارع را تعیین کنند. در صورت مشاهده آلودگی شدید، می‌توان حاشیه این مزارع را به صورت نواری سمپاشی کرد. اکسی دیمتون متیل EC ۲۵٪ (یک لیتر در هکتار)، دیمتوات EC ۴۰٪ (۱/۵ لیتر در هکتار) و پریمیکارب WP ۵۰٪ (یک کیلو در هکتار) و تیموتون EC ۲۵٪ (۱-۱/۵ لیتر در هکتار).